

évszázadokban”. Tagadni azonban csak a művészet ostromlóit tagadta, akik közé laikusokat és hivatásosakat egyaránt sorolt. A kötet tartalmazza a magyarul már korábban megjelent *Ornamens és bűnözés* című tanulmány új fordítását is. A díszítések túlburjánzása ellen más írásaiban is fellépett, sem a vonalban, sem a színben, sem az anyagban nem kívánva azt. De nem magát az ékítést, a dekorációt kifogásolta, csupán „az anyagok bármiféle imitációját”.

Loos írásai megerősít(het)ik korunk művészeit és tudósait, akik irányzattal és elleniránnyal egyaránt szemben állnak, filológusait, akik az ideológiamentes tiszta szövegre, magánembereit, akik a pszeudo nélküli életre és viszonyokra vágyanak. „Építs olyan jól, ahogy tudsz. Ne jobban – ne légy felfuvalkodott. De ne is rosszabbul.” Loos véleménye továbbgondolható.

BUDA ATTILA

(Fordította Kerékgyártó Béla, Terc Kiadó, Budapest, 2004, 304 oldal, 2500 Ft)

Fekete kefe

Kecskék az utcán. Kecskék a falakon. Kecskematricák a Művész mozi piszoárjain. Kultuszdopping esete forog fenn, vagy egy tényleg erős mozgóképpel van dolgunk? A *Fekete*

te kefe megtekintése nem ad egyértelmű választ. Hezitálunk, hiszen hezitál a film is.

Négy kémiailag lassított álkményseprő próbál kitalálni Vranik Roland epizódszerkezetű alkotásából. Talán nem is próbálkoznak annyira, csupán zsibbadtan húzogatják a cselekményszálakat. Zoli (Bánki Gergely), a heveny „arckifejezés”-sorvadásban szenvedő teológushallgató, kvázi-főhős, diákmunkaként kéménybélelést vállal haverjaival, de egyikük (Anti – Hernádi Csaba) kakasviadalon elveri a főnök pénzét. Újabb tanulság: már bélelni sem lehet egy jót. Pénzt kéne szerezni, ki kéne használni a feszültséget generáló dramaturgiai kényszert! De négy „kemokrata” hősiünk nem rendelkezik akkora föld- és filmközelséggel, hogy ezt a lehetőséget ki tudná használni. Bájosan üres csendekeket generálnak a film szövetébe, és inkább a krisnásoktól lízingelnek kecskét hallucinogén célokra. Minden laza, minden monokróm és mindenki a háztetőn.

A reklámfilmes szintérről érkező Vranik Roland szemledíjas filmje kapcsán lehetne beszélni minimalizmusról, korai Jim Jarmuschról, de nekem a Kevin Smith-féle *Shop Stop* is beugrott. A *Fekete kefe* akaratlanságért küzd, erőlteti saját bizonytalanságát. Pompás paradoxon: didaktikusan céltalan. Nehéz egy őszinte, nyers élet-akarásig, vízióig elhatolni ebben a filmen, hiszen az artisztikus elidegenítő eljárások halmaza önmagától

teszi idegenné az alkotást. Aki generációs kultuszt gyárt iparilag, az a jelenből is retrót csinál. Pohárnok Gergely operatőr erőteljes, szimmetrikus komponálású képei egyfajta kompaktságba, burokba zárják a látvány felületét. Egy olyan film, ami már a moziban DVD. A kistotalokban tobzódó, a szimmetriát vizuális-fogalmi paradoxonokba roppantó képépítkezés első találkozásakor lenyűgöző, de másfél órán át egyszerűen agyonnyomja a filmet. Nem is beszélve a didaktikus belső montázsokról, túlmagyarázott beállításokról. A *Fekete kefe* háztetője színpad, de nem érezni a koromszagot. Ennek ellenére a sajátos képi megoldások rendkívül izgalmas tereket képesek létrehozni: a krisna-centrum garázsa, ahol a kecskék és a méregdrága Audik egymás mellett fókuszálják a szakralitást, egyértelmű telitalálat.

A szereplők színlelt, ál-amatőr játéka néha színporkázik (kecskeölési jelenet, hentesbolt stb.), néha erőltetett abszurd dráma, persze tét nélkül. A szétfolyt arcú főhősök egy személyiség négy alteregóját testesítik meg. A fiatal magyar filmre jellemző, hogy nem önmagukból kibomló jellemekben, hanem rezonáló mikroközösségekben gondolkodik. Fiúcsapatok osztják ki maguk között a viselkedési sémákat, együtt próbálnak összefélcelni egy vállalható, a külvilág ellen fordítható magatartásmintát (elég csupán Dyga Zsombor külvárosi *catch and run* akció-vígjátékaira gon-

dolnunk). Vranik Roland viszont abból a szempontból üdítő kivétel, hogy anyagát nem próbálja műfaji szempontok szerint lekerekíteni, kasztrálni, mint egyes nemzedéktársai. A műfaj eldöntetlen, a külvilágra adott válasz a bizonytalanság. Az elidegenítő effektusokat halmozó filmnyelv is ezt az el nem kötelezettséget, óvatos bizonytalanságot hangsúlyozza. De ez az artistikus súlytalanság egyúttal a szereplők és (ál)konfliktusaik nehézkedését is megakadályozza. Nem élem a filmet, mert nem engedi meg, csupán kezelem, mint a házimozi-rendszert.

A túlzott zárójelezés ellehetetleníti a közvetlenséget, de egyúttal nehezen támadhatóvá teszi a művet. Fliegauf Benedek például mindig *akar*; nála rendkívül erőteljes a *Kunstwollen*, viszont mindig képes mutatni egy egzaltált, nyers kijáratot saját módszertanából. A *Fekete kefe* saját maga mögé bújik, berendezkedik a diffúz képi, dramaturgiai homlokzat mögött. Mi marad? Az idei év eddig legnézhetőbb magyar filmje. Ipari álkultusz, de professzionális kivitelezésben. Remélem, a rendező visszafelé öregedik, és eljut ahhoz a nyers forma mögötti formához, amit érdemes lesz *akarni*.

NEMES Z. MÁRÓ

(Rendező: Vranik Roland, operatőr: Pohárnok Gergely, főszereplők: Bánki Gergő, Réthelyi András, Hajduk Károly, Nagy Zsolt, Hernádi Csaba)